

Ελεύθερο από μπανάλ στοιχεία

Μετάφραση: Ρέα Φραγκοφίνου. Σκηνοθεσία: Ανδρέας Αραούζος. Σκηνικά-Κοστούμια: Μαρία Χατζηκλεάνθους. Σχεδιασμός Φωτισμού: Joseph Christodoulidis. Shirley Valentine - Έρικα Μπεγέτη

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ του Άγγλου Willy Russel «Shirley Valentine» είναι γραμμένο στο πλαίσιο της μακροβιότητας παράδοσης στην ιστορία της ψυχαγωγίας της παράδοσης του λαϊκού αναγνώστη/θεάματος. Ο συγγραφέας τηρεί τους κύριους κανόνες του είδους. Επιλέγει ηρωίδα λαϊκής καταγωγής με προβλήματα καθημερινότητας, στατιστικώς διαδεδομένα στο σύνολο ατόμων της δικής της ηλικίας, της ίδιας κοινωνικής και οικονομικής θέσης, με παρόμοια οικογενειακή κατάσταση.

Θέατρο

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

Η Shirley Valentine είναι συλλογική μορφή, η ψυχική της κατάσταση είναι παράγωγο των κοινών ή τουλάχιστον συχνών περιστάσεων της ζωής των γυναικών «του είδους της», εξ ου δεν παρουσιάζει, παρά τη φαινομενική ιδιαιτερότητα ψυχογραφίας, αποκλίσεις από το μέσο όρο. Ως συλλογική μορφή που συσσωρεύει γνωρίσματα πολλών, προσφέρεται για ταύτιση πολλών μαζί της, προκαλεί μαζική συμπάθεια, ειλικρινή και άμεση συναισθηματική ανταπόκριση του μαζικού θεατή.

Στο έργο λειτουργεί ακόμα μια νομοτέλεια των έργων μαζικής κουλτούρας. Η Σταχτοπούτα γίνεται πριγκίπισσα και το παπάκι κύκνος. Προσέξτε, ο Willy Russel δεν γράφει φτηνά Άρλεκιν, είναι αναγνωρισμένος, βραβευμένος και πολυανεβασμένος συγγραφέας, αλλιώς η ηρωίδα του θα παντρευόταν το κερκυραϊκό καμάκι που συναντά στο «ταξίδι απελευθέρωσης» στην Ελλάδα. Στο δικό του καλοφτιαγμένου έργου η Shirley στο τέλος της επαναστατικής της πορείας τα βρίσκει με τον εαυτό της ή μάλλον βρίσκει τον καινούργιο εαυτόν (που είναι και ταυτόχρονα ο παλιός-ξεχασμένος-αληθινός εαυτός). Η προαναφερθείσα φόρμουλα όμως συνεχίζει να λειτουργεί, όπως στα Άρλεκιν και στα παραμύθια και το παπάκι γίνεται κύκνος! Και προσφέρει χαρά και συγκίνηση στους ταυτισμένους.

Η χαρά και η συγκίνηση είναι τα ζητούμενα στα λαϊκά αναγνώσματα και θεάματα. Ο καλύτερος τρόπος να πετύχεις τα πιο πάνω στο θέατρο είναι η ακονισμένη και καλά στοχευμένη ατάκα. Ο Russel γράφει μονόλογο... σε μορφή διαλόγου, επειδή σ' αυτή τη μορφή του θεατρικού λόγου ευδοκιμούν οι ατάκες. Η ηρωίδα κάνει διάλογο

στην πρώτη πράξη με τον τοίχο της κουζίνας της, στην τελευταία μ' έναν ελληνικό βράχο.

Το «Shirley Valentine» είναι ένα καλογραμμένο θεατρικό, ακριβώς όπως το άλλο γνωστότατο έργο του Russel, το «Εκπαιδεύοντας τη Ρίτα». Τα «καλογραμμένα» διαφέρουν από τα απλώς καλά, και πιο πάνω προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε μερικούς κανόνες που διέπουν τη λειτουργία τους. Η πιο ουσιαστική όμως διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι τα «καλογραμμένα» πρέπει να μοιάζουν σε υπαρκτά πρότυπα, πρέπει να τηρούν κάποιους αισθητικούς τύπους, μαζικώς αποδεκτούς και εύκολα αναγνωρίσιμους.

Κι όμως (δοξάζω τη γοητευτική παραδοξότητα του θεάτρου!) το «Shirley Valentine» ανεβάστηκε στο θέατρο ένα όχι ως τυπικά «καλογραμμένο», αλλά ουσιαστικά καλό έργο. Και η παράσταση βγήκε απαλλαγμένη από τα μπανάλ στοιχεία, από τα στερεότυπα και την επιτηδευμένη στόχευση στην ευχαρίστηση του μαζικού θεατή. Μια από τις αιτίες αυτού είναι το γεγονός ότι το έργο παρουσιάζεται εκτός του εθνικού και κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο και για το οποίο γράφτηκε, μακριά από το χώρο και την εποχή που γράφτηκε. Συνεπώς χάνει την τραβηχτική αναγνωρισιμότητα και η

ηρωίδα παύει να είναι συλλογικός τύπος και αποκτά περισσότερη ατομικότητα.

Άλλη αιτία είναι ο τρόπος με τον οποίο προσέγγισε το κείμενο ο σκηνοθέτης Ανδρέας Αραούζος. Γοητευμένος από την προσωπικότητα της ηθοποιού του, της Έρικας Μπεγέτη, πήγε από αυτή στη Shirley, κατά κάποιον τρόπο αντικατέ-

Η εύθραυστη μορφή της Έρικας Μπεγέτη ταιριάζει στο κύριο μοτίβο του ρόλου (κύριο στη σκηνοθετική προσέγγιση του Αραούζου), το μοτίβο της ακατανίκητης μοναξιάς

στησε την προσωπικότητα του ρόλου με την προσωπικότητα της ηθοποιού. Η Έρικα Μπεγέτη δεν στοχεύει στην αυτοπροβολή, παρ' ότι παίζει σε μονόλογο, δεν πετάει ατάκες στο κοινό, δεν προσπαθεί να αποσπάσει γέλια και χειροκροτήματα εκεί που τα είχε προγραμματισμένα ο συγγραφέας. Χαρίζει στο ρόλο την ευαισθησία και κομψότητα της. Η εύθραυστή της μορφή ταιριάζει στο κύριο μοτίβο του ρόλου (κύριο στη σκηνοθετική προσέγγιση του Αραούζου), το μοτίβο της ακατανίκητης μοναξιάς. Τα κωμικά στοιχεία μαλακώνουν, η χιουμοριστική και η μελαγχολική διάθεση όχι απλώς εναλλάσσονται, αλλά διεισδύουν η μια στην άλλη. Και εκεί που ο συγγραφέας οδηγούσε την ηρωίδα του στην ψευδοονειρική Ελλάδα και μέσα από την αγκαλιά του ψευδο-Ζορμπά Κερκυραίου στη θριαμβευτική απελευθέρωση, η παράσταση του Αραούζου τελειώνει σ' ένα αδιευκρίνιστο και μελαγχολικό περιβάλλον (σκηνικά της Μαρίας Χατζηκλεάνθους), όπου η Shirley της Έρικας Μπεγέτη φαίνεται και πάλι μοναχική.